

Posudek oponenta habilitační práce

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Autor

PhDr. Barbora Vegrichtová, Ph.D., MBA

Název habilitační práce

„Gangy vězeňské, pouliční a motorkářské“

Oponent

Doc. PaedDr. Eva Šotolová, Ph.D.

Habilitační práce PhDr. Barbory Vegrichtové, Ph.D., MBA je publikovaná pod názvem „Gangy vězeňské, pouliční a motorkářské“ (Grada Publishing, 2017, 181 s. ISBN 978-80-271-0377-5). Výzkumnou monografii recenzují dva recenzenti: prof. PhDr. RNDr. Marie Vágnerová, CSc., JUDr. Jörg Petermann, Ph.D.

Cílem předloženého habilitačního spisu je přinést nové, ucelené informace ve sledované oblasti, poukázat na interdisciplinární souvislosti. Zpracování a vyhodnocení celé řady domácích a zahraničních pramenů svědčí o hlubokých autorčiných znalostech problematiky. Jedná se o téma i v našem prostředí stále více aktuální. Autorka v monografii vymezuje indikátory svědčící o identifikaci jedince s kriminálním prostředím gangů. S projevem imitace aktivit gangů se setkáváme i u delikventních jedinců ve výchovných ústavech. Mezi pachateli téměř všech trestných činů roste podíl dětských, mladistvých a mladých dospělých pachatelů.

Úvodní kapitola se týká základních terminologických vymezení. Autorka vysvětluje dle výzkumné skupiny Eurogang klíčový pojem „gang“: „každá trvalá skupina mladých lidí, která tráví svůj volný čas na veřejných místech a u které provozování ilegálních aktivit je součástí skupinové identity“.

Na s. 19 výzkumná skupina Eurogang uvádí některé společné rysy pouličních gangů v Evropě:

- „Gangy existují v chudých komunitách.
- Většina členů gangů náleží k rasové, národnostní nebo etnické menšině nebo se jedná o imigranty.
- Gangy mají převážně mužské členy.
- Členové gangů jsou téměř vždy odcizení a marginalizování mladiství, kteří jsou vyloučeni ze společnosti a jejichž příležitosti k uplatnění jsou zablokovány.“

Druhá obsáhlá kapitola je zaměřena na vězeňské gangy. Autorka uvádí klíčové atributy a znaky určující pro většinu vězeňských gangů. Jedná se o užívané symboly, znaky a tetování. Umět rozlišit kompetentními osobami projevy pubertální mládeže v úpravě zevnějšku od jasného signálu členství v gangu nemusí být jednoduché (s. 45). „Je nesprávnou domněnkou, že pouhá znalost těchto znaků povede k jednoznačné identifikaci členů gangu“. Je třeba vymezit veškeré projevy rizikového chování za účelem zabránit násilnému chování, agresi, radikalizaci osobnosti či jiným destruktivním mechanismům (s. 59).

Ve třetí až sedmé kapitole jsou rozvedeny konkrétní typy gangů, které autorka podrobně analyzuje. Uvádí jejich vliv i v České republice.

Jedná se o následující gangy:

- rasistické a nenávistné gangy
- černošské gangy
- hispánské gangy
- motorkářské gangy
- transnacionální gangy.

U rasistických a nenávistných gangů v ČR policejní a bezpečnostní praxe používá označení extremistické organizace. Živnou půdou extremismu je nízká vzdělanostní úroveň, nezaměstnanost, černobílé vidění světa, bezperspektivnost a s tím spojená totální frustrace. Autorka upozorňuje na extremistické aktivity uvězněných členů tohoto hnutí.

Výstižná jsou závěrečná shrnutí za jednotlivými kapitolami, v nichž je zdůrazněn vliv organizovaných skupin nejen ve vězeňském prostředí, ale obecně ve společnosti. Uplatňuje se fanatická oddanost určité ideologii, která může být spouštěčem násilných činů.

Podstatné je vyjádření k situaci na našem území. Na s. 77 je uveden význam znalosti o fungování gangů a extremistických skupin nejen pro příslušníky bezpečnostních sborů, ale i pro sociální pracovníky, speciální pedagogy a další profese, vzhledem k rizikům vyplývajících z jejich nenávistných postojů, užívání násilí, kodifikované symboliky (s. 73 v podobě utajené komunikace, znakových gest, tetování, odívání...) a dalších projevů, které jsou specifickým společenským problémem.

U černošských gangů je zdůrazněn gang Bloods působící hlavně v USA. Vliv tohoto pouličního gangu se dostal prostřednictvím sociálních sítí až do Evropy, výjimkou není ani Česká republika.

Z hispánských gangů je zdůrazněn Mexican Mafia, který vznikla jako vězeňský gang z popudu páchaného násilí příslušníky bělošských gangů na hispánských vězňích (agrese, krádeže, vydírání, sexuální zneužívání) ve věznicích. V současnosti se Mexican Mafia specializuje na obchod s drogami, organizování prostituce a další činnost. Tento původní vězeňský gang řídí mnoho pouličních gangů.

Obdobným způsobem dr. Vegrichtová analyzuje další tradiční vězeňské gangy. Uvádí základní pravidla a povinnosti pro jejich členy, symboliku, exotičnost, fatalistický přístup ke kriminálnímu způsobu života, což nachází odezvu i v českých věznicích.

V šesté kapitole autorka podrobně rozvádí motorkářské gangy, které jsou součástí kriminálního prostředí po celém světě. Nemají nic společného s běžnými motorkářskými kluby. Je uvedena organizační struktura, symbolika, hierarchie hodností jednotlivých členů. Podrobně charakterizuje nejznámější a největší motorkářský gang Hells Angels (Pekelní andělé). Členové tohoto gangu jsou, dle autorky, hrozbou na všech kontinentech, mj. jsou zapojeni v drogové kriminalitě (podílejí se na produkci a distribuci kokainu, heroinu, LSD, PCP, hašiše a dalších návykových látek).

Vyústění celé monografie je v osmé kapitole, kde autorka upozorňuje na souvislosti gangů, kriminálních skupin, extremistických a teroristických organizací, nebezpečných sekt se závažnými trestnými činy, extremistickými akcemi a terorismem. Na s. 163 uvádí „znalost kriminální scény, konkrétních skupin, identifikace nebezpečných pachatelů může přispět ke zmaření připravovaných zločinů“. Podrobně je v této kapitole popsána penitenciární oblast z pohledu prizonizace. Vliv druhého života odsouzených, přijímání hodnot a specifických vnitřních pravidel, která jsou podstatně odlišná od společensky uznávaných norem, dodržování vězeňského kodexu chování, identifikace s kriminální subkulturou. Autorka se opírá o vlastní terénní šetření.

V souvislosti s vysoce rizikovým prostředím autorka užívá termín radikalizace (s. 150), což je relativně nový pojem vyjadřující proces, kdy se jedinec postupně stává radikálním a nebezpečným pro společnost. Uvádí klíčové faktory ovlivňující radikalizaci v prostředí věznic. K radikalizaci může dojít i mezi mladistvými ve výchovných ústavech, kde přijmou ideologii vůdce.

Autorčina znalost gangů a extremistických skupin působících v zahraničí, jejich vliv na území České republiky, vyžadovala prostudování značného množství zahraničních zdrojů a velice dobrou orientaci v tématu.

Přínos monografie je nejen v oblasti kriminalistiky, penologie, ale i speciální pedagogiky a dalších oborů, neboť počátky delikventního a kriminálního chování jsou někdy již ve školských zařízeních pro děti a mladistvé s poruchami chování. Přes veškeré výchovné a terapeutické přístupy ve výchovných ústavech a dětských domovech se školou se stávají v průběhu času z některých mladistvých kriminální jedinci.

PhDr. Barbora Vegrachtová, Ph.D., MBA, uceleně, detailně, odborně, ale i srozumitelně zpracovala informace, které v České republice dosud nebyly publikovány a jsou přínosem pro uvedené i související obory.

Monografii „Gangy vězeňské, pouliční a motorkářské“ doporučuji přijmout jako habilitační práci. Monografie splňuje požadavky standardně kladené na habilitační práce.